

УДК 378.147+371.322+616-089
DOI 10.11603/me.2414-5998.2017.1.7447

В. О. Кавин, Ю. Л. Попович, В. М. Федорак, В. А. Месоєдова, В. В. Парахоняк
Івано-Франківський національний медичний університет

**АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ АНКЕТУВАННЯ СТУДЕНТІВ ІВАНО-
ФРАНКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ПО ЗАВЕРШЕННЮ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ “ОПЕРАТИВНА
ХІРУРГІЯ І ТОПОГРАФІЧНА АНАТОМІЯ”**

V. O. Kavyn, Y. L. Popovych, V. M. Fedorak, V. A. Miesoiedova, V. V. Parakhoniak
Ivano-Frankivsk National Medical University

**ANALYSIS OF THE SURVEY OF IVANO-FRANKIVSK NATIONAL
MEDICAL UNIVERSITY STUDENTS ON COMPLETION OF STUDY
COURSE “OPERATIVE SURGERY AND TOPOGRAPHIC ANATOMY”**

Мета дослідження – вивчення думки студентів про організацію навчального процесу по завершенню їх навчання на кафедрі “Клінічна анатомія і оперативна хірургія”.

Матеріали та методи дослідження. Проведено анкетування студентів третього курсу медичного факультету Івано-Франківського національного медичного університету, які завершили вивчення дисципліни “Оперативна хірургія і топографічна анатомія”. Запитання, які були поставлені в анкеті, стосувалися організації навчального процесу на кафедрі “Клінічна анатомія та оперативна хірургія” в умовах кредитно-трансферної системи, проведення практичних занять викладачами кафедри, виконання та засвоєння студентами медичного факультету практичних навиків. Разом з тим, з метою вияснення “виживання знань” у студентів, в анкету були включені два запитання з ймовірними відповідями з тем минулого модуля.

Результати й обговорення. Отримані результати анкетування показали перспективу подальшого удосконалення навчального процесу з дисципліни “Оперативна хірургія і топографічна анатомія” на медичному факультеті. Дана дисципліна є важливою перехідною ланкою між теоретичними та клінічними дисциплінами. На цьому етапі студенти мають змогу оволодіти практичними навиками, які в подальшому стануть складовою частиною діагностичного чи лікувального процесу. Як показало анкетування, студенти бажать більше приділяти часу практичним навикам, відпрацьовувати техніку їх виконання, акцентуючи увагу на забезпечення та можливості засвоєння практичних навиків. Постійний діалог зі студентською аудиторією позитивно впливає на організацію навчального процесу в умовах кредитно-трансферної системи, яка запроваджена в Україні згідно з Болонською декларацією. Це не тільки не суперечить, але дозволяє виробити у студентів додаткову мотивацію до навчання, посилити їх бажання до самоосвіти та вдосконалення, постійного оновлення своїх знань, що лежить в основі реформи вищої освіти, яка проводиться в Україні.

Висновок. Проведене анкетування продемонструвало шляхи покращення викладання дисципліни “Оперативна хірургія і топографічна анатомія” на сучасному етапі, дозволило розробити нові підходи до відпрацювання практичних навиків студентами, що допоможе у подальшому повноцінному вивченні студентами клінічних дисциплін.

Ключові слова: анкетування; практичний навик; навчальний процес.

The aim of the study – researching of opinion students’ on the organization of educational process on completion of their training at the Department of Clinical Anatomy and Operative Surgery

Materials and Methods. Research is based on the analysis of questionnaires the third year students of the Medical Faculty of Ivano-Frankivsk National Medical University.

Results and Discussion. The article analyzes the results of a survey of third year students of medical faculty in IFNMU on completion of study discipline Operative Surgery and Topographic Anatomy. Questions have been raised in the questionnaire related to the educational process at the Department of Clinical Anatomy and Operative Surgery in terms of credit-transfer system, conducting practical classes, implementation and assimilation of medical faculty students practical skills. At the same time for the purpose of clarification “survival knowledge” to students in the questionnaire included two questions on the likely responses of the themes of the last module. The survey results showed prospect of further improvement of the educational process on discipline Operative Surgery and Topographic Anatomy at the medical faculty. At this stage, students can learn practical skills, which then become part of the diagnostic or therapeutic process. This discipline is an important transitional link between theoretical and clinical disciplines. As shown by the survey students wish to devote more time on practical skills, techniques off their performance, focusing on security and the possibility of practical skills. Constant dialogue with the student audience positively affect the organization of educational process in a credit-transfer system, which is implemented in Ukraine by the Bologna Declaration. This is not only contrary, but allows students to develop additional motivation

© В. О. Кавин, Ю. Л. Попович, В. М. Федорак та ін.

to learn, increase their desire for self-education and improvement, constant updating of their knowledge – behind the reform of higher education, which is held in Ukraine.

Conclusion. Questionnaire, which was held at the department, demonstrated ways to improve the teaching of discipline Operative Surgery and Topographic Anatomy at present, allowed to develop new approaches to working out practical skills of students to help further students studying fullness clinical disciplines.

Key words: questionnaire; practical skill; educational process.

Вступ. Однією з основних вимог, які ставляться перед освітою в Україні, є підготовка висококваліфікованого [4] та конкурентоспроможного фахівця, який би відповідав міжнародним вимогам та стандартам. Традиційні підходи до навчального процесу, які були в Україні, не можуть повною мірою відповісти на запити сучасних високотехнологічних виробництв, які є в багатьох розвинених країнах. Метою європейської кредитно-трансферної системи, яка була запроваджена в Україні, є підвищення якості освіти [9] шляхом змін підходів до навчального процесу та використання сучасних інноваційних технологій [2]. Перед вищим навчальним закладом стало завдання підготувати та виховати у студентів самостійність у здобутті необхідних знань [5], підвищити продуктивність студентів в оволодінні цими знаннями, постійно самовдосконалюватись та творчо підходити до навчального процесу. Цього можна досягти в спільній співпраці викладача та студента, які відповідно до засад кредитно-трансферної системи є учасниками навчального процесу [10]. Викладач організовує практичне заняття так, щоб у студентів сформувався пізнавальний інтерес до теми [3], розкриваючи її шляхом дискусії з студентами, звертаючи увагу на недоліки та переваги у вивченні студентом тих чи інших тем дисципліни й засвоєнні ним практичних навиків.

Мета дослідження – вивчення думки студентів третього курсу медичного факультету про організацію навчального процесу на кафедрі “Клінічної анатомії та оперативної хірургії” по завершенню вивчення ними дисципліни “Оперативна хірургія і топографічна анатомія”.

Матеріали та методи дослідження. Один із засобів, який дає змогу отримати від студентської аудиторії відповіді про організацію навчального процесу, є анкетування. Як вказують автори, анкетування студентів демонструє незалежну оцінку навчальному процесу [1] та є засобом моніторингу якості освіти [7]. Опитування студентів дає змогу своєчасно реагувати на проблеми, які виникають у навчальному процесі.

Нами проведено анкетування 316 студентів 3 курсу медичного факультету ІФНМУ, які завершили

навчання дисципліни “Оперативна хірургія і топографічна анатомія”. Анкета включала питання, які стосувалися організації навчального процесу на кафедрі, недоліків, які, на думку студентів, були при проведенні практичних занять та організації проведення практичних навиків. Крім цього, нам було цікавим виявити “виживання знань” у студентів за попередній модуль, а саме модуль 1.

Результати й обговорення. На сьогодні практичним навикам, якими повинен володіти лікар, відводиться неабияка роль. Дисципліна “Оперативна хірургія і топографічна анатомія” є тим етапом, де студенти вперше стикаються з клінічним матеріалом. На цьому етапі важливо пояснити та зорієнтувати студентів на необхідність засвоєння тих чи інших топографо-анатомічних понять, без яких постановка діагнозу та лікування хворих у майбутньому будуть не тільки сумнівними, а часто і помилковими. На даному етапі студенти мають змогу відпрацювати техніку виконання деяких практичних навиків. Адже в практичній діяльності лікаря сьогоднішній практичний навик, який відпрацьовує студент на практичному занятті, стає важливою лікувальною маніпуляцією чи операцією в майбутньому.

Як показало анкетування, понад 90 % студентів позитивно ставляться до організації навчального процесу на кафедрі клінічної анатомії і оперативної хірургії та підтримують її. Слід відмітити, що студенти мали змогу в анкеті висловити свої пропозиції чи зауваження. Останні більше стосувалися техніки виконання практичних навиків, оновлення трупного матеріалу та дискусії щодо домашньої письмової підготовки до практичного заняття. По завершенню вивчення дисципліни “Оперативна хірургія і топографічна анатомія” 60 % студентів вказали на оволодіння ними практичних навиків, близько 40 % студентів відмітили роль топографо-анатомічних знань у засвоєнні практичних навиків. Відповідаючи на запитання про організацію проведення практичного заняття з дисципліни “Оперативна хірургія і топографічна анатомія”, більшість студентів (54 %) віддала перевагу практичному заняттю, яке складається з тестового опитування, усного опитування та виконання практичного на-

вику на трупному матеріалі з відеосюжетом. Велика база тематичних відеосюжетів, яка зібрана на нашій кафедрі, дозволяє добре доповнити кожне практичне заняття та допомогти студентам засвоїти практичний навик. Під час проведення усного опитування не завжди вдається повністю розкрити всі основні моменти теми. Особливо це стосується тем, які винесені на самостійне вивчення студентів, що нерідко призводить до неповноцінного опрацювання таких тем студентами, та відсутності часу у викладача для контролю знань студентів по матеріалу тем для самостійного вивчення. Близько 34 % студентів в анкеті відмітили як недолік у вивченні нашої дисципліни надмірну кількість тем, які винесено на самостійне вивчення. З метою контролю чи “виживання знань” по модулю 1 нами в анкеті було запропоновано дати відповідь на два запитання з попередніх тем. До кожного запитання були дані ймовірні відповіді. Питання були вибрані випадково, але які розглядатимуться при вивченні клінічних дисциплін на наступних курсах. Студенти не були підготовлені до можливих запитань в анкеті по даній дисципліні. Одне з запитань стосувалося пояснення точки Мак-Бурнея, друге питання стосувалося середостіння, а саме, що є боковою стінкою середостіння. За результатами анкети, на перше питання правильно відповіли 89 % студентів, тоді як на друге питання 50 % студентів дали правильну відповідь. На нашу думку, це не є найкращим результатом. Адже багато запитань, які виносяться на “Крок”, співзвучні з тематикою нашої дисципліни. Разом з тим, такі результати змушують викладачів більше уваги приділити вивченню студентами, зокрема, середостіння.

Дедалі більше уваги стало приділятися освоєнню студентами практичних навиків [6] та техніки їх виконання. Вже сьогодні ми можемо констатувати, що окремі практичні навики, зокрема накладання шва, зав'язування вузлів, первинна хірургічна обробка рани, тимчасова та деякі види кінцевої зупинки кровотечі тощо, є необхідними практичними навиками, якими повинен володіти не тільки лікар-хірург, але й лікар загальної практики. Зрештою, студенти досить активно стараються набувати практичні навики. Тому більшість студентів (45 %), відповідаючи на запитання про недоліки при вивченні дисципліни “Оперативна хірургія і топографічна анатомія”, відмітили недостатність, на їх думку, відведеного часу на відпрацювання ними практичних навиків. При опитуванні студентів, зокрема, й інших медичних вузів віддають пе-

ревагу самовдосконаленню [8]. Ми постійно звертаємо увагу на цю частину навчального процесу і робимо все необхідне, щоб практичні навики, які передбачені навчальним процесом, були засвоєні студентами. З цією метою є відведені консультації та відпрацювання практичних занять і практичних навиків зокрема. На консультаціях досвідчені викладачі пояснюють та показують виконання основних моментів практичного навичку. Проте не може нас не турбувати й те, що, незважаючи на бажання більшості студентів опанувати практичні навики, близько 83 % студентів протягом модуля 2 жодного разу не відвідали консультації, пояснюючи в анкеті, що “не було часу на їх відвідування”. Проте 16 % студентів в анкеті зауважили про недостатню кількість вологих препаратів, на яких можна відпрацьовувати практичні навики. Зрештою, ця проблема існує, що пов'язано з відсутністю законодавчої бази про забезпечення трупним матеріалом для навчальних цілей. Тому з метою покращення умов для відпрацювання техніки виконання практичних навиків нами створені моделі, де кожен студент має змогу відпрацювати основні етапи накладання шва, з дотриманням вимог до нього, зав'язування вузлів (простого, хірургічного та морського). В анкеті 58 % студентів вказали, що дана модель допомагає у відпрацюванні ними практичного навичку, а 50 % студентів відмітили як одну з переваг даної моделі “самостійне відпрацювання даного практичного навичку”. Хотілось би акцентувати увагу саме на тому, що кожен студент має мати достатньо можливостей для самостійного відпрацювання практичного навичку на занятті. Не завжди цього можна дотриматись в силу великих студентських підгруп, які нерідко складаються з 15 і більше студентів, через великі обсяги навчального матеріалу, які виносяться на самостійне вивчення тощо.

Висновок. Таким чином, зворотний зв'язок між студентською аудиторією та викладацьким складом, які є учасниками навчального процесу, згідно з кредитно-трансферною системою, допомагає у своєчасному виправленні помилок та вдосконаленні проведення практичних занять, де студенти оволодівають не тільки необхідним теоретичним матеріалом, але й мають можливість оволодіти базовими практичними навиками.

Перспективи подальших досліджень. Подальше анкетування студентів залишається важливим засобом у покращенні організації навчального процесу у вищому навчальному закладі.

Список літератури

1. Науково-методичне спрямування організації та контролю самостійної роботи студентів у НМУ імені О. О. Богомольця / К. М. Амосова, О. В. Стеченко, І. В. Васильєва [та ін.] // Медична освіта. – 2016. – № 2. – С. 60–63.
2. Вища освіта України і Болонський процес : навч. посіб. / ред. В. І. Кремень. – Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2004. – 384 с.
3. Волосовець О. П. Аналіз результатів анкетування студентів вищих навчальних закладів з питань державної атестації / О. П. Волосовець, І. Є. Булах, Л. П. Войтенко // Медична освіта. – 2013. – № 2. – С. 24–28.
4. Шляхи підвищення якості навчання на підставі моніторингу анкетування випускників академії / Г. В. Дзяк, Т. О. Перцева, С. В. Захаров, Г. В. Горбунова // Медична освіта. – 2015. – № 2. – С. 64–66.
5. Розвиток практично-орієнтованого та симуляційного навчання в Тернопільському державному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського / М. М. Корда, А. Г. Шульгай, А. А. Гудима, С. Й. Запорожан // Медична освіта. – 2016. – № 2. – С. 54–57.

References

1. Amosova, K.M., Stechenko, O.V., Vasylieva, I.V., Kovalishyn, K.S., & Zakharchenko, M.V. (2016). Naukovometodychne spriamuvannya orhanizatsii ta kontroliu samostiinoi roboty studentiv u NMU imeni O.O. Bohomoletsia [Scientific and methodological guidance of organization and control over students' self learning in O.O. Bohomolets National Medical University]. *Medychna osvita – Medical Education*, 2, 60-63 [in Ukrainian].
2. Kremen, V.I. (Ed.). (2004). *Vyshcha osvita Ukrainy i Bolonskyi protses [Higher education of Ukraine and the Bologna Process]*. Ternopil:VTD "Navchalna knyha" [in Ukrainian].
3. Volosovets, O.P., Bulakh, I.Ye., & Voitenko, L.P. (2013). Analiz rezultativ anketuvannia studentiv vyshchych navchalnykh zakladiv z pytan derzhavnoi atestatsii [Analysis of the results of students' polling of higher medical educational institutions on the issues of the state attestation]. *Medychna osvita – Medical Education*, 2, 24-28 [in Ukrainian].
4. Dziak, H.V., Pertseva, T.O., Zakharov, S.V., & Horbunova, H.V. (2015). Shliakhy pidvyshchennia yakosti navchannia na pidstavi monitorynhu anketuvannia vypuskniviv akademii [Quality improving ways of education based on monitoring of academy graduates' survey]. *Medychna osvita – Medical Education*, 2, 64-66 [in Ukrainian].
5. Korda, M.M., Shulhay, A.H., Hudyma, A.A., & Zaporozhan, S.Y. (2016). Rozvytok practychno-oriientovanoho ta stymuliatsiinoho navchannia v Ternopilskomu derzhavnomu medychnomu universyteti imeni I.Ya. Horbachevskoho [Development of practice-oriented and simulation training at I.Ya. Horbachevsky Ternopil State Medi-

6. Активні методи навчання студентів-медиків / Ф. І. Костев, Р. В. Савчук, О. М. Ухаль [та ін.] // Медична освіта. – 2016. – № 1. – С. 29–31.
7. Медведкова С. О. Оптимізація навчального процесу викладання неврології студентам педіатричного факультету / С. О. Медведкова // Медична освіта. – 2016. – № 1. – С. 35–38.
8. Сучасні інновації у Вінницькому національному медичному університеті ім. М. І. Пирогова та реалізація Закону України "Про вищу освіту" / В. М. Мороз, Ю. Й. Гумінський, Л. В. Фоміна, Т. Л. Полєся // Медична освіта. – 2016. – № 2. – С. 64–68.
9. Одинцова В. М. Методи стимулювання і мотивації навчальної діяльності студентів при вивченні фармакогнозії / В. М. Одинцова, О. М. Денисенко // Медична освіта. – 2015. – № 3. – С. 59–62.
10. Філоненко М. М. Проектування навчальних занять у системі вищої медичної освіти на основі компетентнісного підходу / М. М. Філоненко // Медична освіта. – 2016. – № 1. – С. 47–49.

- cal University]. *Medychna osvita – Medical Education*, 2, 54-57 [in Ukrainian].
6. Kostiev, F.I., Savchuk, R.V., Ukhal, O.M., & Shvets, V.D. (2016). Aktyvni metody navchannia studentiv-medykiv [Active teaching methods of medical students]. *Medychna osvita – Medical Education*, 1, 29-31 [in Ukrainian].
7. Medvedkova S.O. (2016). Optymizatsiia navchalnoho protsesu vykladannia nevrolohii studentamy pediatrichnoho fakultetu [Optimization of educational process of teaching neurology to the students of pediatric faculty]. *Medychna osvita – Medical Education*, 1, 35-38 [in Ukrainian].
8. Moroz, V.M., Huminskyi, Yu.Y., Fomina, L.V., & Polesia T.L. (2016). Suchasni innovatsii u Vinnytskomu natsionalnomu medychnomu universyteti im. M.I. Pyrohova ta realizatsiia zakonu Ukrainy "Pro vyshchu osvitu" [Modern innovations in Vinnytsia National Medical University by M.I. Pyrohov and realization of law of Ukraine "About higher education"]. *Medychna osvita – Medical Education*, 2, 64-68 [in Ukrainian].
9. Odyntsova, V.M., & Denysenko, O.M. (2015). Metody stymuluvannia i motyvatsii navchalnoi diialnosti studentiv pry vyvchenni farmakohnozii [Methods of stimulation and motivation of educational activity of the students when studying the pharmacognosy]. *Medychna osvita – Medical Education*, 3, 59-62 [in Ukrainian].
10. Filonenko, M.M. (2016). Proektuvannia navchalnykh zaniat u systemy vyshchoi medychnoi osvity na osnovi kompetentnisnogo pidhodu [Design of educational studies in higher medical education based on the competence approach]. *Medychna osvita – Medical Education*, 1, 47-49 [in Ukrainian].